

Kerngebieden binnendijkse waterrecreatie: de Binnenbedijkte Maas en de kreekverbinding tussen Piershil (Swanenblake) en Numansdorp (Nautisch Centrum) zijn aangewezen als kerngebieden voor binnendijkse waterrecreatie. Beide gebieden hebben een eigen profiel. De Binnenbedijkte Maas is vooral bedoeld voor intensieve dagrecreatie, met het Recreatieoord Binnenmaas als grotere attractie. Hier zijn ook verblijfsrecreatieve voorzieningen mogelijk. De kreekverbinding Piershil - Numansdorp is vooral bedoel voor extensieve dagrecreatie en heeft een meer ecologisch profiel. Hier wordt gedacht aan de ontwikkeling van bijzondere, avontuurlijke overnachtingsmogelijkheden in een natuurlijke setting aan de kreek.

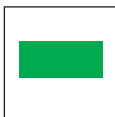

Toeristische veerdiensten: er bestaat al een toeristische veerverbinding tussen Nieuwendijk en Tiengemeten en er zijn plannen voor een veer tussen Numansdorp en Willemstad. Dergelijke veerdiensten verbreden het toeristisch product van het Nationaal Landschap en geven een aansluiting op omliggende recreatiegebieden. Ze maken interessante toeristische arrangementen mogelijk, waar steeds meer vraag naar is. Daarom wordt gestreefd naar ondersteuning en uitbreiding van de toeristische verdiensten. Onderzocht zou moeten worden of het haalbaar is een toeristische fietspendelboot rondom de hele Hoeksche Waard te laten varen, met haltes op de verschillende recreatieve knooppunten.

Recreatieve dijken: een aantal dijken en havenkanalen wordt ontwikkeld tot door-
gaande recreatieve assen, namelijk de his-

torische noord-zuidassen tussen Oud-Beijerland en Numansdorp en tussen Puttershoek en Strijensas. Dit zijn oude handelsroutes tussen Holland en Brabant. Ze worden uitgebouwd tot aantrekkelijke recreatieve verbindingen tussen de noordrand, waar de meeste mensen wonen, en de Zuidrand, waar de grote toeristische attracties liggen. Historische elementen, zoals veerstoepen, sluizen, binnenhaventjes, tolhuizen en dijkwoningen worden versterkt, de kruisingen van kreken en dijken worden beter beleefbaar gemaakt en doorzichten op de aangrenzende open polder-ruimten worden veiliggesteld. Daarnaast wordt ingezet op de ontwikkeling van een toeristische oost-westas vanaf het Spui bij Piershil, via de Molendijk en de Dorpsstraat bij Zuid-Beijerland, de Schuringse Dijk bij Numansdorp en de Buitendijk bij Strijensas naar 's-Gravendeel. Deze oost-west as verbindt alle toeristische attracties in de Zuidrand en kan een zeer aantrekkelijke fietsroute worden helemaal over dijken. Versterking van het groene karakter en stimulering van passende recreatieve en toeristische voorzieningen is uitgangspunt van het beleid.

Regiopark Noordrand: in de noordrand worden rode, groene en blauwe functies in samenhang ontwikkeld. Het Regiopark

noordrand omvat de bestaande natuur- en recreatiegebieden, plus diverse nieuw aan te leggen voorzieningen. Mogelijke voorzieningen zijn:

- een aaneengesloten natuurpark langs de oevers van de Oude Maas;
- jachthavens en aanlegvoorzieningen langs de Oude Maas;
- sport- en andere vrijetijdsvoorzieningen, zoals golfbaan en zweefvliegveld (ca. 230 ha conform streekplan);
- waterbergingsgebieden (vooral in de noordrand ligt een relatief grote wateropgave);
- netwerk van fiets- en wandelpaden, gekoppeld aan kreken en dijken;
- horecavoorzieningen en bijzondere attracties.

Natuurattracties Zuidrand en Nautisch Centrum: het toeristisch profiel van de Zuidrand wordt sterk bepaald door grootschalige

deltanatuur, met het eiland Tiengemeten als centrale attractie. Daarnaast zullen Piershil en Strijensas als toeristische centra worden ontwikkeld, met een programma gericht op natuurbeleving en kleinschalige watersport, aanvullend op het Nautisch Centrum, dat een meer grootschalig karakter heeft. Bij Piershil kan wellicht het havenkanaal weer worden verbonden met het Spui en de oude dorpshaven worden hersteld, in combinatie met woningbouw rond de haven en natuur- en recreatieontwikkeling in de aangrenzende polders. Hiermee krijgt Piershil een stevige

aansluiting op de toeristisch-recreatieve structuur van de Bernisse op Voorne-Putten. Strijensas zal een toeristisch en recreatief knooppunt worden in de oostflank van de Hoeksche Waard. Juist aan deze kant ontbreekt het nog aan aantrekkelijke recreatiedoelen, terwijl hier vanuit 's-Gravendeel en de Drechtsteden zeker behoefte aan is. Gedacht wordt aan opwaardering van de aanwezige havenfaciliteiten en extra verblijfsrecreatieve voorzieningen, gekoppeld aan natuurontwikkeling in de Mariapolder (zoekgebied voor Deltanatuur). In het verleden is al eens de optie genoemd van een 'outdoorcentrum', voor bijvoorbeeld survivaltrainingen en bezinningsweken in een natuurlijke setting. Via het havenkanaal zal een recreatieve as worden ontwikkeld tussen Strijensas en Strijen, met ruimte voor horeca, extra aanlegplaatsen en kleinschalige verblijfsrecreatie.

Speerpunt voor de Zuidrand aan de Delta is de ontwikkeling van het Nautisch Centrum bij Numansdorp. De uitbreiding van de dorpshaven en de ontwikkeling van een aantrekkelijk waterfront aan het Hollandsch Diep worden hier gekoppeld aan substantiële woningbouw, de aanleg van vakantie-woningen aan het water, nieuwe landgoederen in de polder, buitendijkse natuurontwikkeling en de recreatieve ontsluiting van aangrenzende gebieden. Ook de eventuele komst van TNO moet bijdragen aan de gebiedsontwikkeling. Er zal fors geïnvesteerd worden in 'natuurcompensatie' en in een goede ontsluiting. Feitelijk gaat het hier om een integrale ontwikkelingsopgave voor vrijwel het hele gebied van de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen.

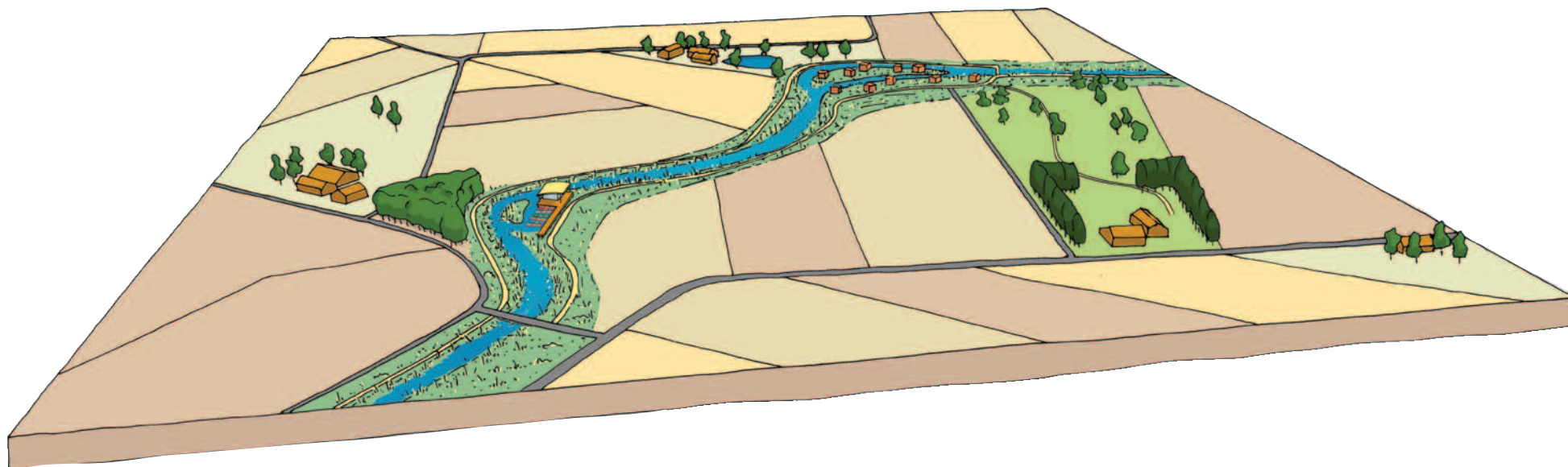
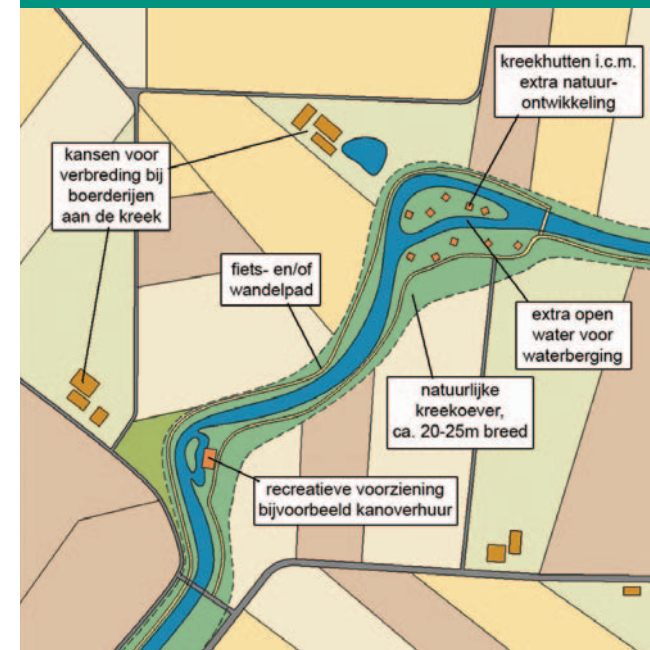
5.2 Inrichtingsprincipes

De vogelvluchtschetsen laten inrichtingsprincipes zien voor de ontwikkeling van kreken en dijken, de inpassing van nieuwe agrarische bedrijfsgebouwen en voor verschillende typen dorpsuitbreidingen. Ook is een inrichtingsprincipes gevisualiseerd voor de landschappelijke inpassing van lokale bedrijventerreinen (het regionale bedrijventerrein is een opgave apart). Ze laten zien wat bedoeld wordt met de in het ontwikkelingsbeeld 2030 ingetekende 'robuuste kreken', 'binnendijken', 'groene aders' en 'groene randen'. In de schematische kaarten is een aantal 'vuistregels' aangegeven waar rekening mee gehouden moet worden bij de verdere uitwerking van ruimtelijke plannen.

1. Kreekontwikkeling

Met het Vlietproject en het Argusvlinder is al veel geïnvesteerd in kreekontwikkeling, maar om de kreken uit te bouwen tot een samenhangende groenblauwe structuur is nog een extra inspanning nodig. De kreken worden zoveel mogelijk voorzien van doorgaande fiets- en wandelpaden en van natuurvriendelijke oevers, van gemiddeld 20 tot 25 m breed. Hiermee wordt ook bijgedragen aan de vergroting van de waterberging. Extra natuurontwikkeling is mogelijk in combinatie met recreatie en verbrede landbouw. Met name de kreekverbinding tussen Piershil en Numansdorp biedt hiervoor mogelijkheden.

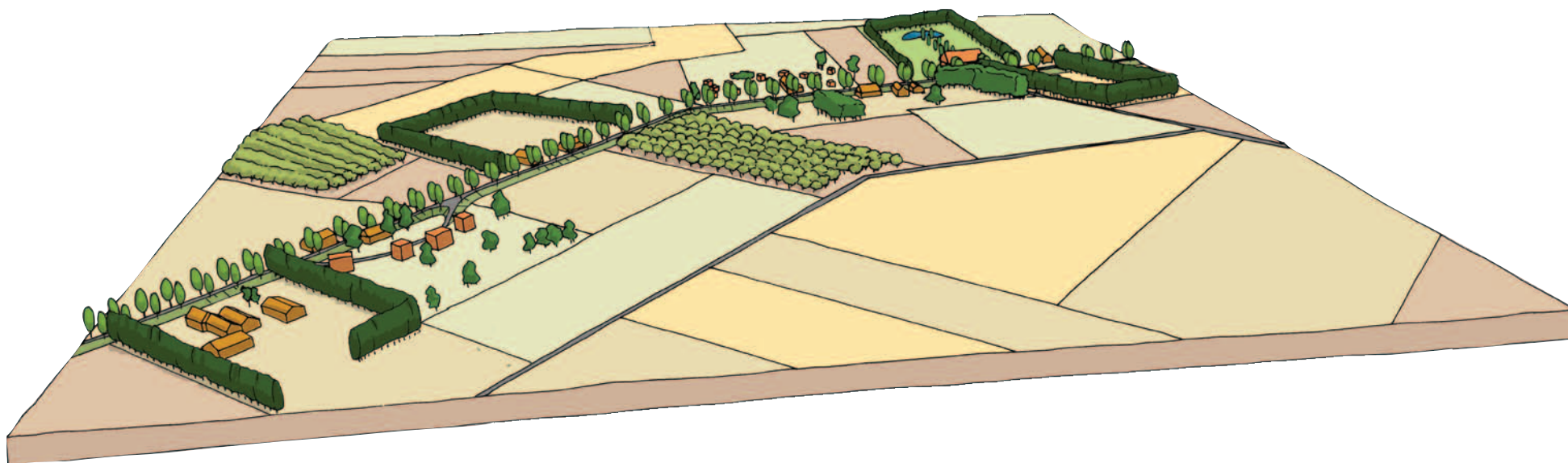
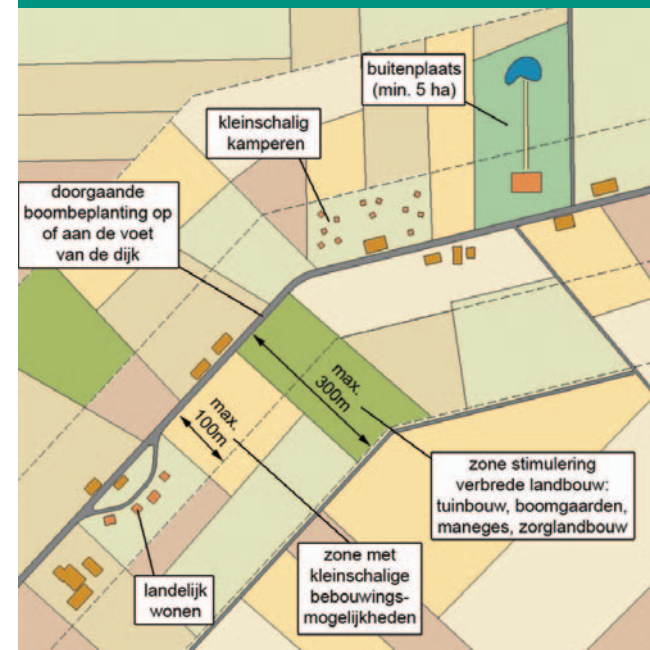
Voor alle projecten geldt dat de ontwikkeling van kreken niet ten koste mag gaan van de openheid, de cultuurhistorie, de archeologie en de aardkundige waarde van het landschap. Daarnaast moet goed rekening gehouden worden met de beheerbaarheid en de beheerkosten. De kreken moeten toegankelijk blijven voor het maaien van de oevers, het verwijderen van waterplanten en het periodiek uitbaggeren en er moet ruimte zijn om het maaisel en de bagger (tijdelijk) op de kant te zetten.

2. Dijkontwikkeling

Op de kaart 'landschappelijke hoofdstructuur' zijn dijkzones aangegeven waar verbreding van de landbouw en de aanleg van nieuwe landgoederen wordt gestimuleerd. Deze dijkzones worden groene linten in het landschap, die de aangrenzende open ruimten op een fraaie manier omzomen. Er is ruimte voor nieuwe recreatieve functies en -op beperkte schaal- landelijke woningen, mits goed ingepast en voorzien van landschappelijke beplanting. Nieuwe be-

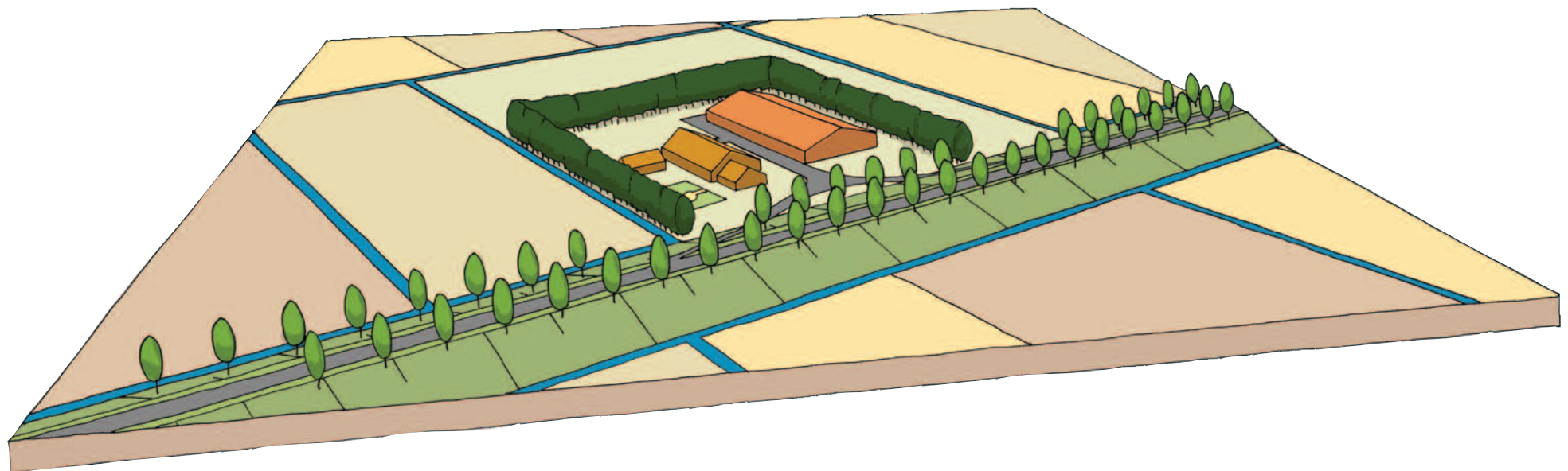
bouwing blijft in principe beperkt tot een zone van 100 m langs de dijk. Beplantingen en recreatieve voorzieningen zonder bebouwing zijn mogelijk in een zone van 300 m langs de dijk. Het typerende verschil tussen de 'polderzijde' en de 'zeezijde' van de dijk kan worden versterkt door een daarop afgestemde inrichtingsstrategie, met bijvoorbeeld een natte dijkvoet aan de zeezijde. In alle gevallen is maatwerk nodig in de vorm van nader uit te werken beeldkwaliteitsplannen.

3. Boerderij-uitbreiding aan de dijk

Verwacht wordt dat de schaalvergroting in de grondgebonden landbouw door zal gaan en dat er behoefte blijft aan nieuwe en grotere agrarische bedrijfsgebouwen. In een Nationaal Landschap is bijzondere aandacht nodig voor de landschappelijke inpassing en de beeldkwaliteit. Dat is een kwestie van maatwerk, maar er zijn wel algemene richtlijnen te geven afhankelijk van de ligging. Boerde-

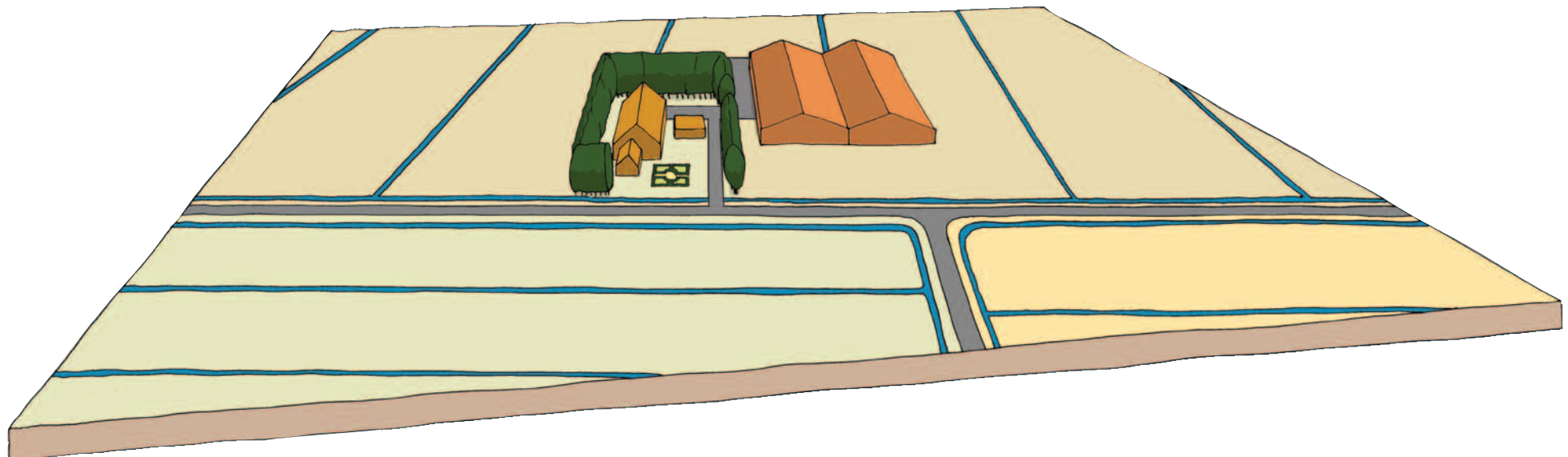
rijen die aan een dijk liggen moeten voorzien worden van een forse beplanting om het hele erf. Dit past bij het nagestreefde groene karakter van de dijken en zorgt ervoor dat vanuit de open polders gezien de dijken zich manifesteren als groene randen. De richting en de vorm van de nieuwe bebouwing moet zoveel mogelijk aansluiten bij die van de bestaande agrarische bebouwing en het erf moet zo compact mogelijk blijven.

4. Boerderij-uitbreiding in de polder

In de grootschalige open polders zijn grootschalige agrarische bedrijfsgebouwen in principe beter inpasbaar dan aan de kleinschalige, historische dijken. Hier is minder snel sprake van een 'schaalconflict' bij grote schuren. Het zijn eerder de kleinere schuren en de opslag- en parkeervoorzieningen rond het woonhuis die een rommelig beeld kunnen geven. In principe wordt nieuwe bebouwing ingepast op het bestaande erf, maar als daar onvoldoende ruimte

is, moet een andere oplossing gevonden worden. We hebben het dan over een 'schaalsprong' van het boerenerf, die een eigen expressie mag krijgen. In dat geval wordt voorgesteld om de grote schuren zoveel mogelijk los in de open ruimte te zetten -die mogen best gezien worden als uitingen van het moderne agrarische bedrijf- en juist rond het woonhuis en de kleinere schuren een forse erfbeplanting aan te brengen c.q. de bestaande erfbeplanting te versterken.

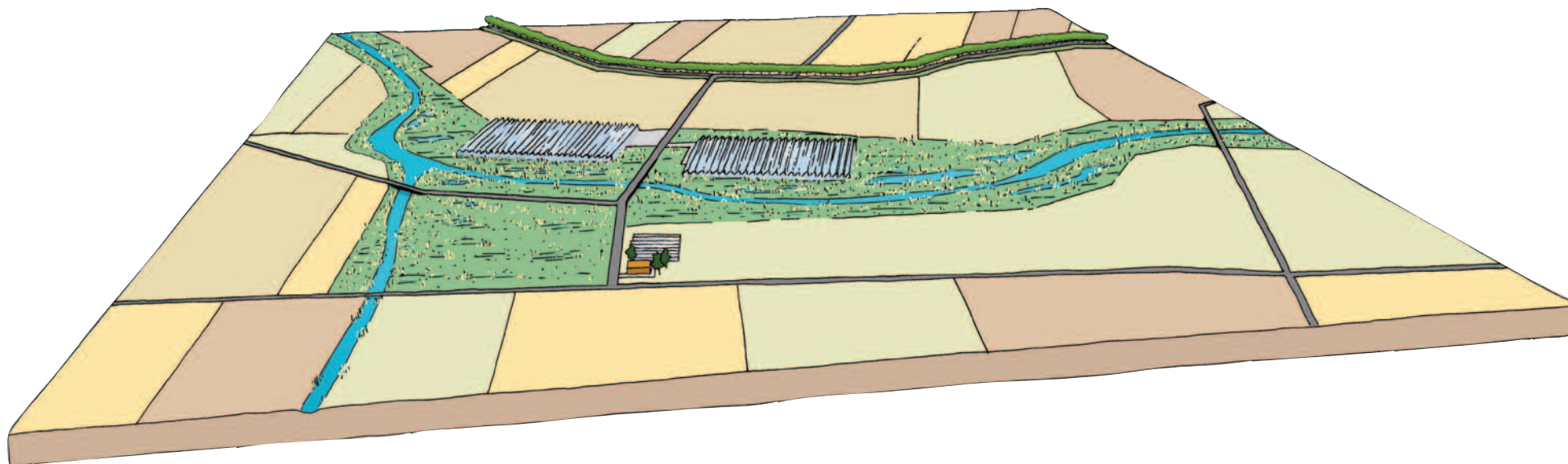
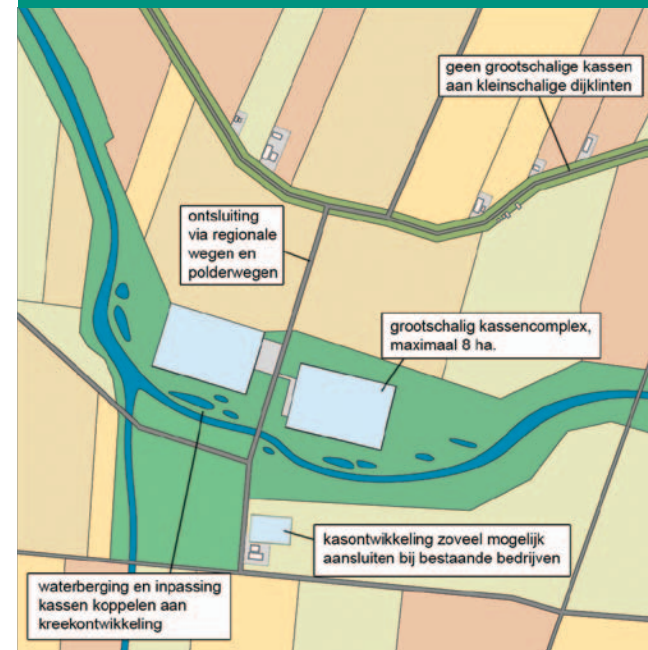

5. Inpassing glastuinbouw

Gestreefd wordt naar de sanering van verspreid glas op kwetsbare locaties in het landschap. Om toch toekomstperspectief te bieden aan bedrijven binnen de regio die willen doorgroeien, is te overwegen om op zorgvuldig afgewogen 'concentratieplaatsen' nieuwvestiging van kassen mogelijk te maken, ter compensatie van sanering elders. Dit kan op één grootschalige locatie in de noordrand, maar ook op een beperkt aantal (maximaal 5) kleinere locaties. De uitwerking laat zien hoe een goede inpassing van dergelijke kleinere locaties mogelijk is. Uitgangspunt is dat de kassencomplexen los van de dijken komen te liggen en dat de ontsluiting via polderwegen en regionale wegen wordt geregeld: zo is er geen vermenging met recreatief en langzaam verkeer over de dijken en zijn er geen 'schaal-

conflicten' tussen de grootschalige, moderne kassen en de kleinschalige, groene dijklinten.

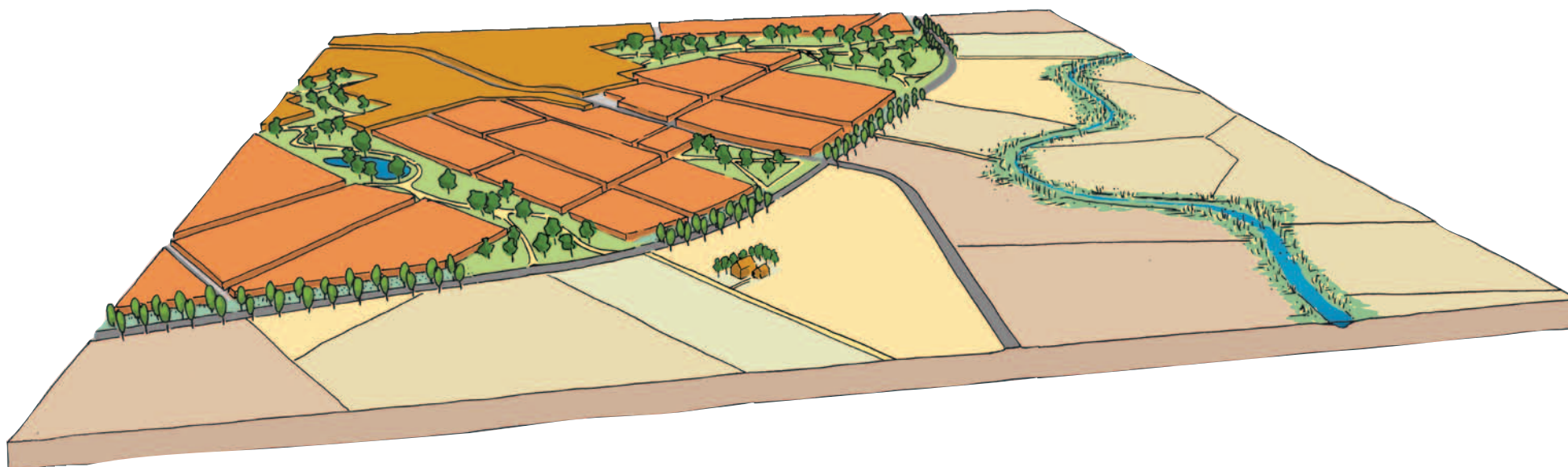
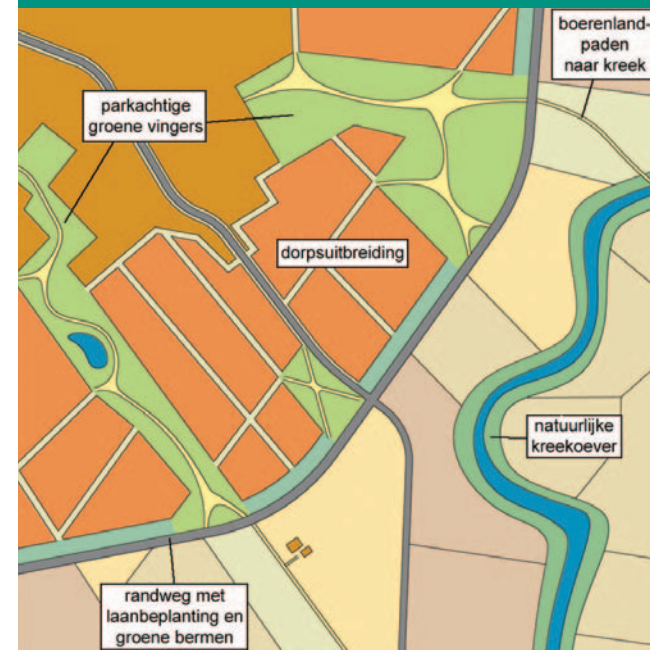
Bij voorkeur worden de nieuwe kassen gekoppeld aan een bestaand bedrijf, mits dit gunstig gelegen is. De kassen worden niet los in de open ruimte gesitueerd maar er wordt aansluiting gezocht bij verdichte gebieden of landschappelijke structuren. Als een kleinere kasconcentratie nabij een kreek ligt, kan compensatie worden geboden door kreekontwikkeling en kan zo tegelijkertijd voor een goede landschappelijke inpassing worden gezorgd. Door collectieve waterbassins voor piekberging ecologisch in te richten met rietvelden en struwelen kan de overgang naar de omgeving worden verzacht.

6. Vensters op het landschap

Waar de woongebieden door een randweg zijn gescheiden van het buitengebied is extra aandacht nodig voor goede verbindingen. De randweg zelf wordt als een 'parkweg' vormgegeven, met boombeplanting en brede bermen, waar ook waterbergingsvoorzieningen en zonodig geluidswallen in opgenomen kunnen worden. Groene vingers lopen vanuit het buitengebied door tot in de bebouwde kom en krijgen daar een parkachtige invulling. Ook volks-

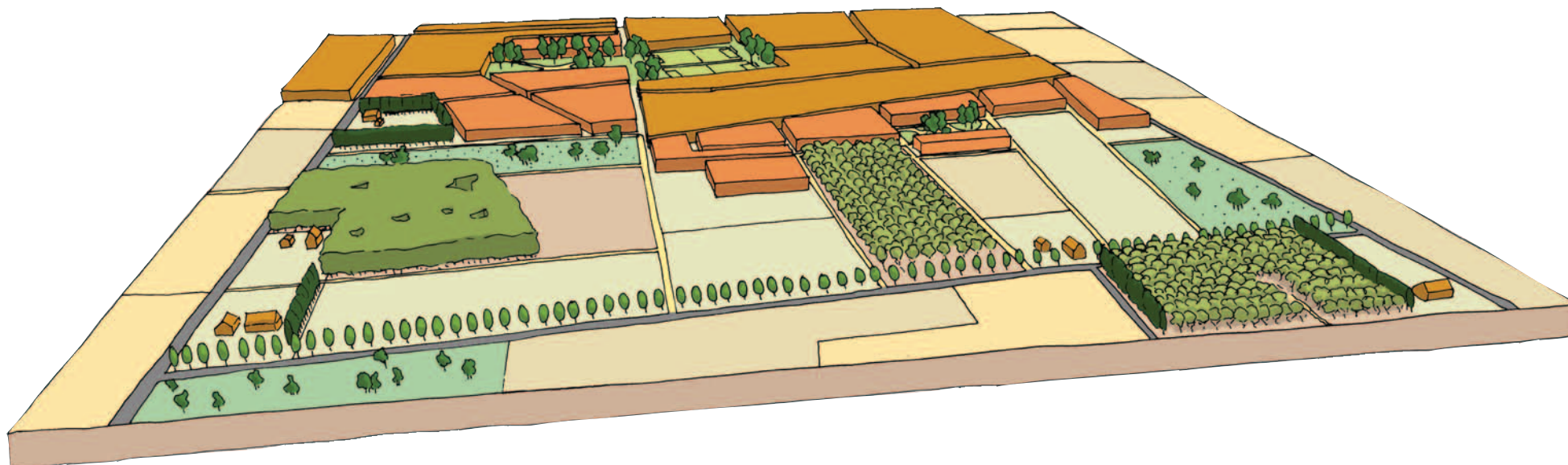
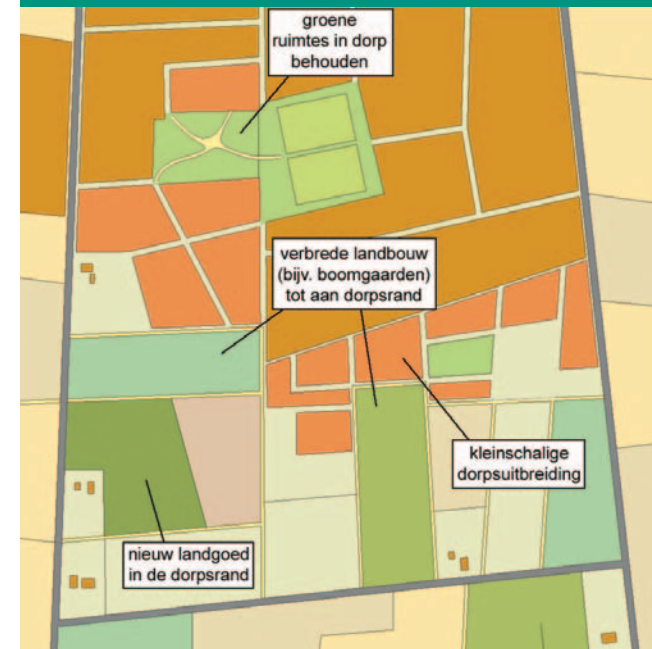
tuinen, sportvelden, waterbergingsvoorzieningen (zoals 'waterbalkons') en stadsboerderijen kunnen deel uitmaken van die groene vingers. Naar buiten toe sluiten de groene vingers aan op boerenlandpaden, waar weer recreatieboerderijen aan kunnen liggen en die ommetjes vanuit het woongebied door het landbouwgebied mogelijk maken. Juist op deze plekken zijn veilige kruisingen van de randweg nodig en faunapassages.

7. Rafelranden

Waar geen randweg aanwezig is tussen de dorpsrand en het buitengebied kan een veel fijnmaziger overgang worden gecreëerd. Nu zijn de bestaande dorpsranden vaak nog vrij hard en grenst de bebouwing of de achtertuin direct aan de akker. De bebouwing heeft zo een grote uitstraling op de open ruimte en uitloopmogelijkheden voor de bewoners zijn beperkt. Door de aanleg van 'rafelranden' met daarin bijvoorbeeld boomgaarden, boomweiden, waterpartijen, volkstuinten, stadsboerderijen en nieuwe

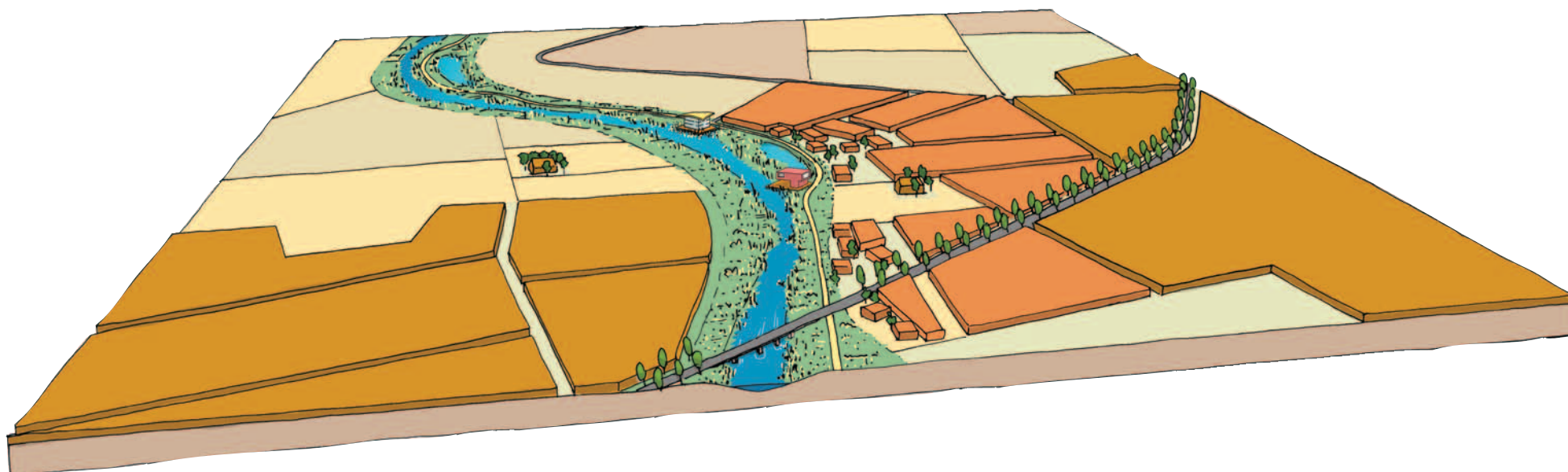
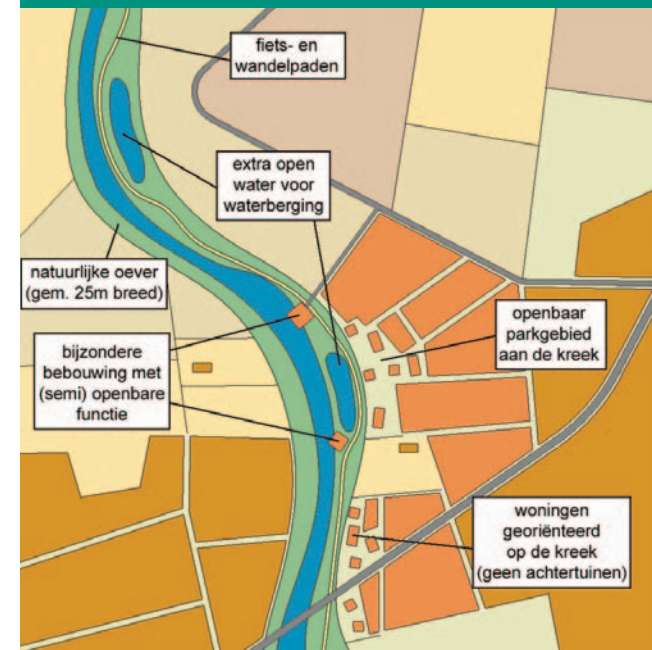
landgoederen kan de overgang verzacht worden en een veel aantrekkelijker uitloopgebied worden gemaakt. Juist in de randzones zou verbrede landbouw en aanleg van boerenlandpaden gestimuleerd moeten worden. Door de bebouwingsrand te laten inspringen of uitstulpen, afhankelijk van landschappelijke gegevens, zoals krekken, dijken, wielen en andere historische patronen, wordt het dorpse karakter versterkt. Want juist de verweving tussen bebouwing en agrarisch gebied is kenmerkend voor dorpen.

8. Wonen aan de kreek

Op veel plaatsen zijn uitbreidingen voorzien langs een kreek of worden kreken geheel opgenomen in de nieuwe bebouwing. Dit is een uitgelezen kans om een bijzonder woonmilieu 'aan de kreek' te maken en tegelijkertijd natte natuur en waterberging te realiseren. Veel kreken zijn aangewezen als ecologische verbindingszone en bij een goede inpassing kan deze functie juist versterkt worden. Ook moet bij nieuwe uitbreidingen altijd voor extra waterberging worden gezorgd: wat is logischer dan dit te kop-

pelen aan de kreek? De kreek kan zo uitgebouwd worden tot een hoogwaardige openbare ruimte in het bebouwde gebied en tegelijkertijd als aantrekkelijke recreatieve verbinding met het buitengebied dienen. De bebouwing moet niet met de achterkant aan de kreek grenzen, maar juist geïntereerd worden op de kreek. Achtertuinen aan het water zijn voor de bewoners misschien aantrekkelijk, maar ze onttrekken de kreek aan de openbaarheid en verstoren de continuïteit van de ecologische en recreatieve verbinding.

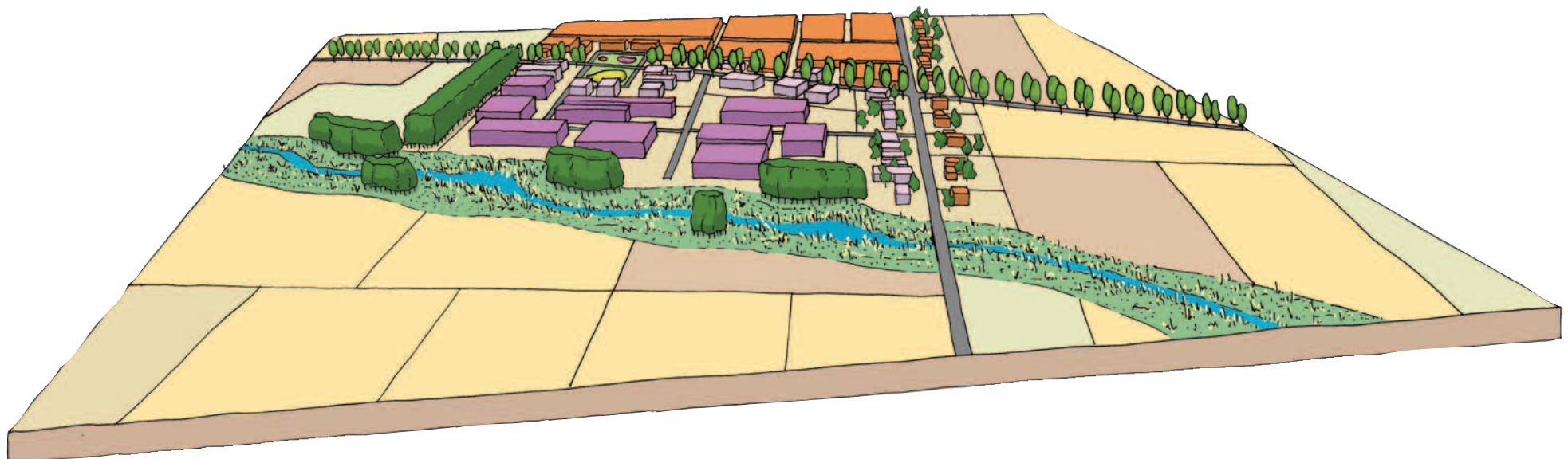

9. Groen bedrijventerrein

Zowel bij de herstructurering van bestaande (lokale) bedrijventerreinen als bij de vestiging van nieuwe is het van belang dat rekening wordt gehouden met het landschap. In een Nationaal Landschap passen geen lelijke bedrijventerreinen. Vooral de randen moeten zorgvuldig worden vormgegeven. Dat kan door aan de randen kleinere bedrijfsgebouwen of bedrijfswoningen met erfbeplanting te situeren. Dat is beter dan 'grote dozen' direct aan de weg. Maar ook kreekbeplanting of boomsingels kunnen worden ingezet voor de landschappelijke inpassing.

Bijzondere aandacht is nodig voor de entrees en voor de aansluiting op de aangrenzende kern. Representatieve 'groene' entrees dragen bij aan de uitstraling van een bedrijventerrein. Met kleinere bebouwing en een parkachtige inrichting kan de overgang naar de kern verzacht worden.

Uitgangspunt is dat de maatregelen voor de landschappelijke inpassing niet ten koste gaan van de veiligheid en de bedrijfsvoering van de gevestigde bedrijven

5.3 Icoonprojecten

De plankaarten en de inrichtingsprincipes geven de lange-termijndoelen voor de ruimtelijke ontwikkeling van de regio weer. De uitvoering hiervan zal via verschillende sporen verlopen: zie hoofdstuk 6. Voor de wezenlijke onderdelen zal de regio zelf uitvoeringsprojecten starten in het kader van het uitvoeringsprogramma, dat onderdeel uitmaakt van de Structuurvisie. De al lopende projecten waar de regio bij betrokken is zullen worden opgenomen in het uitvoeringsprogramma en daarnaast zullen nieuwe projecten worden toegevoegd. Voor de financiering hiervan is het op te stellen Regiofonds een belangrijk middel, maar ook extra bijdragen van hogere overheden en andere financieringsmiddelen, zoals binnenplanse verevening, zullen nodig zijn.

In deze paragraaf worden negen uitvoeringsthema's gepresenteerd en per thema worden één, twee of drie icoonprojecten benoemd. De uitvoeringsthema's vloeien voort uit de Ruimtelijke Agenda en geven samen inhoud aan de integrale ambitie van de regio. Ze zijn te beschouwen als deelprogramma's binnen het uiteindelijke uitvoeringsprogramma. De icoonprojecten zijn geselecteerd op grond van de criteria:

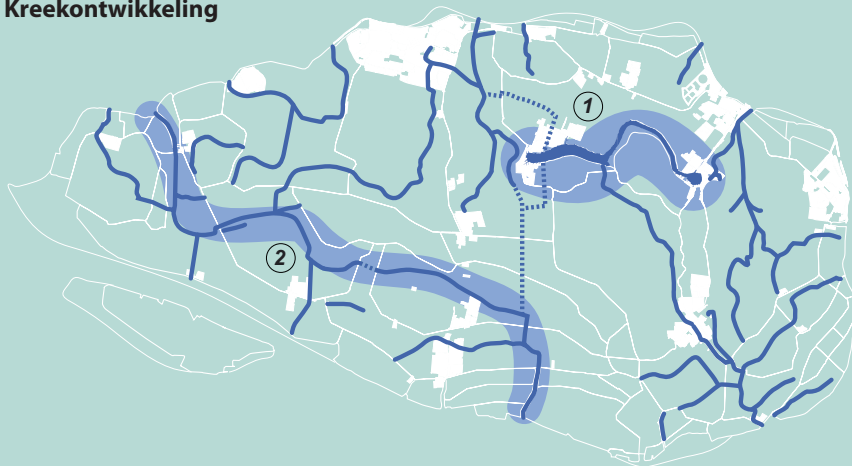
- ze zijn van belang voor de hele regio
- ze zijn representatief voor het betreffende thema
- ze vragen om een gebiedsgerichte aanpak
- ze dragen bij aan de ruimtelijke kwaliteit, de leefbaarheid en de economische vitaliteit.

Het regionale belang kan zitten in een gemeentegrens-overschrijdend karakter, een regionale verzorgingsfunctie of een (boven)regionale voorbeeldfunctie. De icoonprojecten komen bij voorbaat in aanmerking voor medefinanciering uit het Regiofonds. De regio kan trekker zijn, maar ook een gemeente, het waterschap of een andere instantie. De coördinatie ligt in alle gevallen bij de regio.

Naast de icoonprojecten zullen ook andere (lopende en nieuwe) projecten een plaats krijgen in het uitvoeringsprogramma. Verder zullen voor specifieke onderdelen vervolgstudies en planuitwerkingen worden opgesteld. Dit wordt verder toegelicht in hoofdstuk 6. Daar wordt ook ingegaan op de fasering en de uitvoeringsorganisatie.

A. Kreekontwikkeling

Doel: verdere uitbouw kreenstelsel tot samenhangende groenblauwe structuur met functie voor natuur, recreatie en waterberging (totaal circa 150 km natuurlijke kreek).

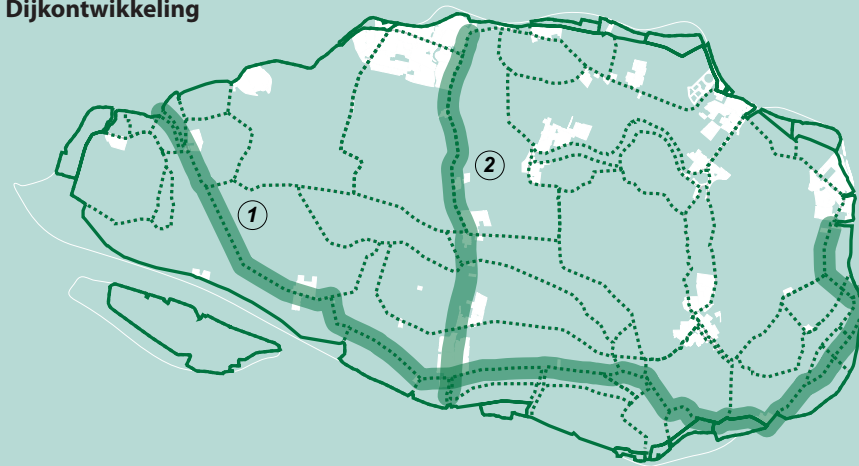
1. Icoonproject Binnenbedijkte Maas

Dit project is gericht op verbetering van de waterkwaliteit in de Binnenbedijkte Maas, in combinatie met maatregelen voor recreatie, natuur en landschap. Onder meer zal onderzocht worden of de Binnenbedijkte Maas een open of half-open verbinding kan krijgen met de Oude Maas. Voor de planontwikkeling zijn reeds gelden gereserveerd in het Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap. Trekker van dit project is het waterschap, samen met de regio en gemeenten. Het project kan op korte termijn beginnen.

2. Icoonproject Kreekverbinding Piershil-Numansdorp

Dit project is gericht op de ontwikkeling van een recreatieve en ecologische verbinding tussen de belangrijkste toeristische attracties en natuurkerngebieden in de Zuidrand. Gestreefd wordt naar een integrale aanpak, inclusief verbreding van de landbouw, de ontwikkeling van kleinschalige verblijfsrecreatie en maatregelen voor waterberging. Er lopen al diverse projecten en initiatieven, maar er is nog geen visie. Trekker van dit project is de regio. Het project is voorzien voor de lange termijn.

B. Dijkontwikkeling

Doel: versterking landschappelijke kwaliteit en recreatieve betekenis van de dijken, met behoud van waterkerende functie (totaal circa 300 km groene dijken).

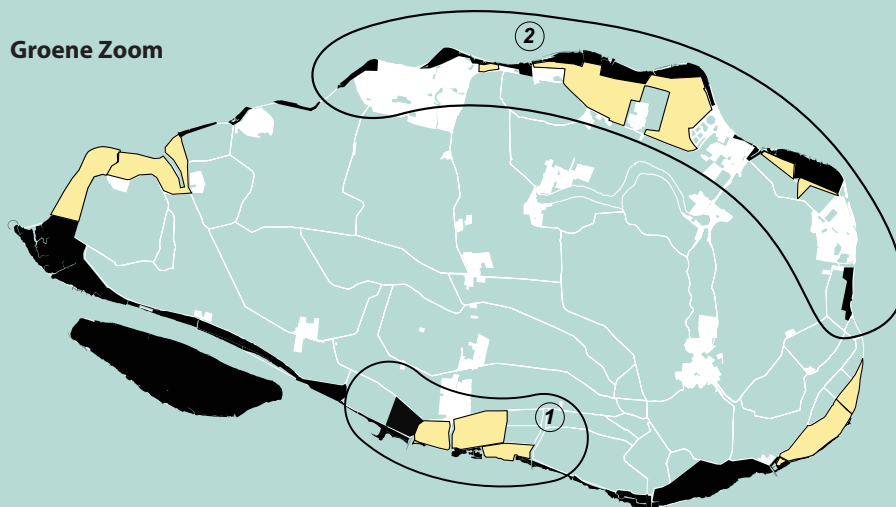
1. Icoonproject oost-westas 's-Gravendeel-Piershil

Hier gaat het om de ontwikkeling van een aantrekkelijke fietsroute over de dijk door de Zuidrand, met daaraan gekoppeld diverse recreatieve voorzieningen: minicamping, theehuis, cultuurlandgoed, dijkhutten etc. Maatregelen zijn nodig voor het terugdringen van doorgaand verkeer en het verbeteren van de beeldkwaliteit. Het lokale projectinitiatief Duik in de Dijk in Zuid-Beijerland zou een voorbeeldproject kunnen zijn. Trekker van dit project is de regio. Het project is voorzien voor de korte termijn.

2. Icoonproject noord-zuidas Oud-Beijerland-Numansdorp

Hier gaat het om de ontwikkeling van een aantrekkelijke fietsroute tussen de dichtbevolkte Noordrand en de toeristische Zuidrand, via de Stougjesdijk en het oude havenkanaal van Klaaswaal. Maatregelen zijn nodig voor het terugdringen van doorgaand verkeer en het verbeteren van de beeldkwaliteit. Bijzondere historische elementen langs de route worden hersteld en herkenbaar gemaakt. Trekker van dit project is de regio. Het project is voorzien voor de lange termijn.

C. Groene Zoom

Doel: ontwikkeling van een aaneengesloten zone van natuur- en recreatiegebieden om de Hoeksche Waard (een groengordel van 85 km lang om het hele eiland).

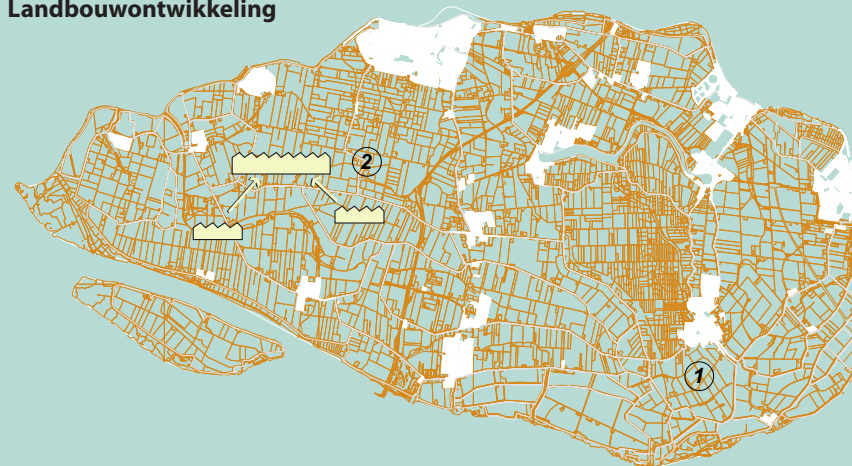
1. Icoonproject Nautisch Centrum Numansdorp

Voor dit project is al een Masterplan opgesteld. Trekker van dit project is de gemeente Cromstrijen. Het project is voorzien voor de korte termijn.

2. Icoonproject Regiopark Noordrand

Dit project is gericht op de aaneenschakeling van bestaande en geplande groengebieden in de Noordrand tot een samenhangend Regiopark. Dit is mede bedoeld voor het verbeteren van de recreatieve uitloopmogelijkheden voor de bewoners van Oud-Beijerland, de grootste kern in de Hoeksche Waard. Maatregelen zijn onder meer de aanleg van fiets- en wandelpaden, de aanleg van extra voorzieningen (golfbaan, horeca, uitzichtspunten etc.), stimulering van 'stadslandbouw' (verkoop aan huis, kinderboerderijen, zorgboerderijen, maneges), promotie en stroomlijning van het beheer. Trekker van dit project is de regio, samen met HWL, Waterschap en gemeenten. HWL is beoogd eindbeheerder van de natuurgebieden in het Regiopark. Het project kan op korte termijn beginnen, maar zal een lange doorlooptijd hebben omdat onderdelen gefaseerd uitgevoerd zullen worden.

D. Landbouwontwikkeling

Doel: stimuleren van duurzame landbouw en vergroting van de biodiversiteit en recreatieve waarde van het agrarisch gebied (onder meer circa 800 km bloemrijke agroranden).

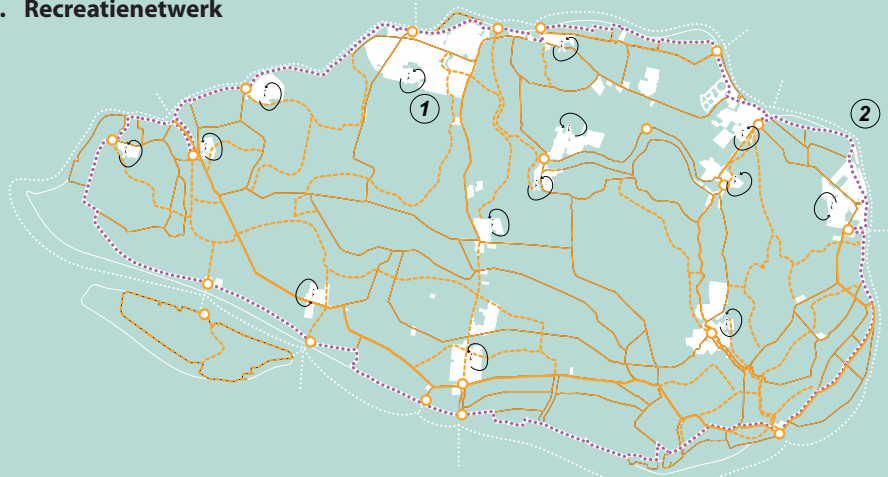
1. Icoonproject bloemrijke agroranden

Dit is een project in het kader van de 'functionele agrobiodiversiteit'. De bestaande regeling voor de vergoeding van het agrorandenbeheer zou voortgezet en uitgebreid moeten worden. Financiering kan deels vanuit het (inter)nationale biodiversiteitsbeleid, deels vanuit het Regiofonds. Trekker van dit project is het LTO en de agrarische natuurvereniging Rietgors.

2. Icoonproject herstructurering glastuinbouw

Dit project is gericht op de sanering van verspreid voorkomende kassen in kwetsbare open gebieden of aan kleinschalige, groene dijken. Om voldoende toekomstperspectief te bieden aan levenskrachtige bedrijven die door willen groeien, zullen een of meerdere concentratiegebieden voor glastuinbouw worden aangewezen. Dit vraagt om een regionale afweging en een regionale uitvoeringsstrategie. Er is reeds een Plan van Aanpak voor opgesteld. Het project kan op korte termijn starten, met nader onderzoek.

E. Recreatienetwerk

Doel: aanleg regionaal netwerk van fiets- en wandelpaden, ruitpaden en kanoroutes met ondersteunende voorzieningen.

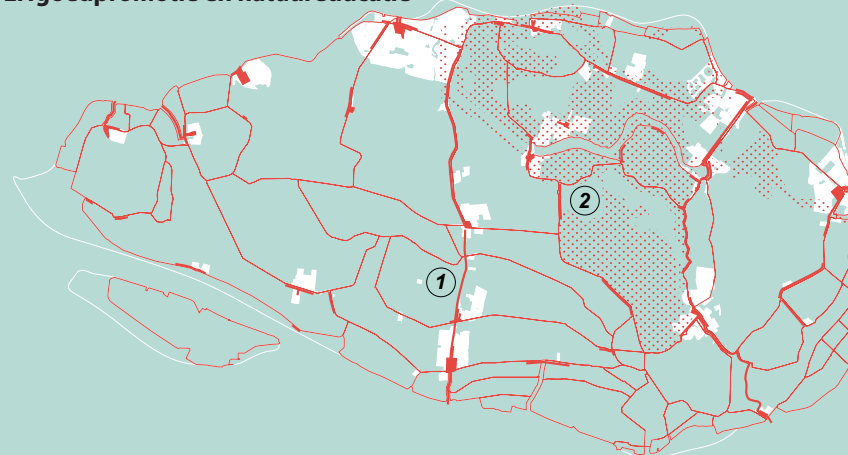
1. Icoonproject dorpsrondjes

De dorpsrondjes zijn vooral bedoeld voor de inwoners van de Hoeksche Waard. De aanleg van dorpsrondjes kan via de Provinciale regeling voor 'boerenlandpaden' (50% financiering door de Provincie, 50% door de regio). Op basis van die regeling kunnen boeren een vergoeding krijgen als zij hun land openstellen voor wandelaars. Trekker van dit project is de regio, in samenwerking met LTO, HWL en afzonderlijke boeren. Het project is voorzien voor de korte termijn.

2. Icoonproject fietsrondje om de waard

De aanleg van een doorgaande fietsroute om de hele Hoeksche Waard is belangrijk voor de beleving van het eilandkarakter en voor de toeristische 'branding' van het Nationaal Landschap. Via toeristische veerpontjes zijn aansluitingen te maken op recreatieve routestructuren in de omgeving. In het Provinciaal Fietspadenplan zijn al diverse fietsschakels opgenomen, echter pas voor de periode 2012-2016 en nog zonder harde financiering. De regio is trekker van dit project. De organisatie van een wielerronde om de Hoeksche Waard kan de afsluiting zijn van het project.

F. Erfgoedpromotie en natuureducatie

Doel: behoud en beheer van monumenten en historische landschapselementen en deze beter benutten voor de ruimtelijke ontwikkeling en de toeristische profilering van de regio.

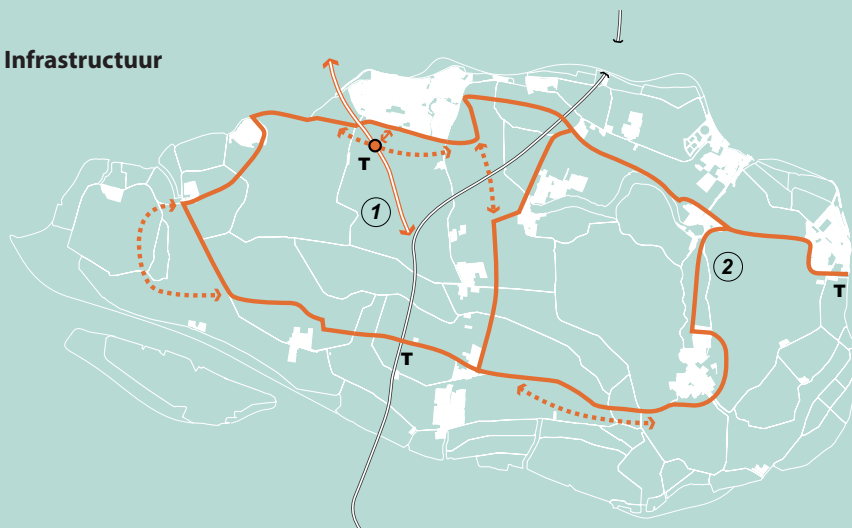
1. Icoonproject regionaal beleidskader cultuurhistorie

De cultuurhistorie is een belangrijke drager van de kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap. Dit iconproject is gericht op inventarisatie van bestaande cultuurhistorische en archeologische elementen en op het formuleren van beleidsregels hoe hier in ruimtelijke plannen mee om moet worden gegaan. Hierbij kan het gaan om historische gebouwen en landschapselementen, maar ook om verkavelingspatronen, waardevolle zichtlijnen en ondergrondse bewoningssporen. De regio wil het behoud en herstel van dergelijke elementen actief stimuleren., middels een bijdrage uit het op te richten Regiofonds. Het project kan op korte termijn starten. Trekker is de CHW, daarnaast zijn onder meer RACM, provincie en de Erfgoedkoepel betrokken.

2. Icoonproject archeologie Oude Maas / Grote Waard

Vergelijkbaar met het Limesproject voor de Oude Rijn, zou een apart project gestart kunnen om de waardevolle archeologische sporen van de Oude Maas en de Grote Waard beter zichtbaar te maken in het landschap en door te laten werken in ruimtelijke plannen. Trekker is de regio, in samenwerking met de Erfgoedkoepel en de Stichting Archeologie Hoeksche Waard.

G. Infrastructuur

Doel: betere externe en interne bereikbaarheid, grotere veiligheid en leefbaarheid.

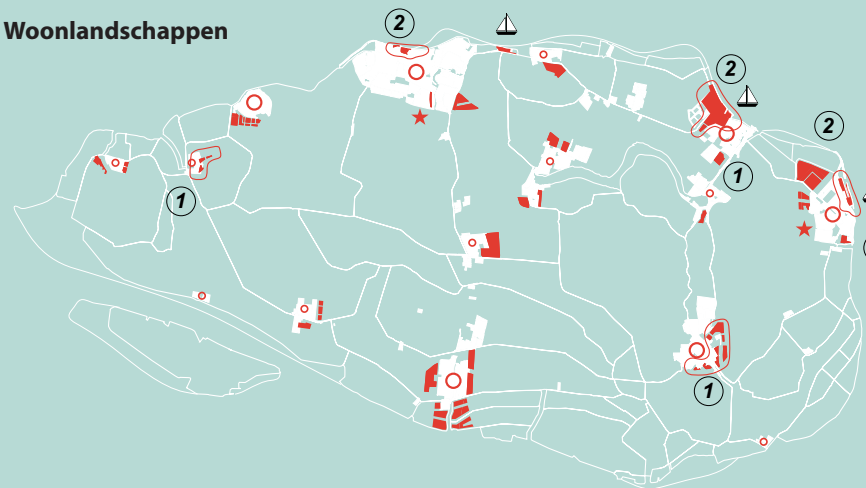
1. Icoonproject inpassing A4-Zuid

Het gaat hier niet alleen om de landschappelijke inpassing, maar ook om de afstemming met de gebiedsontwikkeling en het regionale wegennet. In het kader van PMZ wordt gewerkt aan een publiek convenant waarin de ruimtelijke randvoorwaarden en doelen zijn vastgelegd. Uitgangspunt is dat 15% van de normale investeringskosten van de weg worden bestemd voor landschappelijk inpassing en gebiedsontwikkeling. De regio is trekker van dit project. De voorbereiding is feitelijk al begonnen, maar voor het vervolg zal een apart Plan van Aanpak opgesteld moeten worden. De uitvoering is voorzien voor de lange termijn.

2. Icoonproject regionale rondweg

De haalbaarheid en de wenselijkheid van een regionale rondweg zullen nader onderzocht en afgewogen worden in het kader van het Regionaal Verkeer- en Vervoersplan. Als gekozen wordt voor een dergelijke oplossing kan dit een iconproject voor de regio worden. Daarbij gaat het om een optimaal verkeerskundig ontwerp, om een goede afstemming op alle ruimtelijke ontwikkelingen en om een afgewogen landschappelijke inpassing. Trekker is het waterschap, in samenwerking met de regio en de betrokken gemeenten.

H. Woonlandschappen

Doel: landschappelijke inpassing en kwaliteitsborging dorpsuitbreidingen en ontwikkeling onderscheidende woonmilieus.

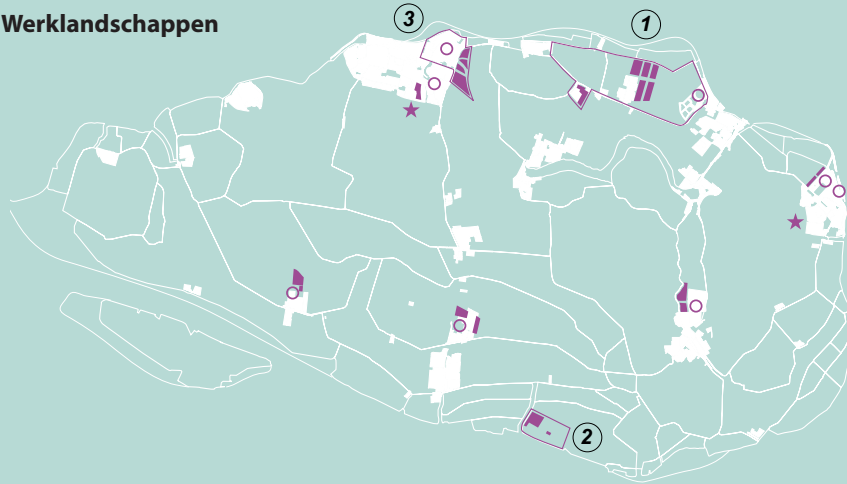
1. Icoonproject dorps wonen

Dit project is gericht op de toepassing van de gepresenteerde 'inrichtingsprincipes' in een aantal pilotprojecten, die als testcase en als voorbeeld kunnen dienen voor de aanpak in andere kernen. Drie pilotprojecten zijn geselecteerd: de 'wijk van je leven' in Puttershoek, 'wonen aan de kreek' in Piershil en 'vensters op het landschap' in Strijen. Het gaat om de uitwerking van concrete stedenbouwkundige plannen en van bijbehorende uitvoerings- en financieringsstrategieën. Trekkers zijn de betrokken gemeenten.

2. Icoonproject stedelijke waterfronten

De ontwikkeling van hoogwaardige stedelijke waterfronten in de Noordrand is van regionaal belang voor de profilering van het Nationaal Landschap. Het zijn de tegenhangers van de 'toeristische' waterfronten in de Zuidrand en voegen een specifiek woon-, werk- en recreatiemilieu toe aan de Hoeksche Waard. Het gaat hier om ingrijpende transformatieprojecten met een lange doorlooptijd. De transformatie van de dorpshaven van Oud-Beijerland is al ver gevorderd, Suikerunie en HKS komen op termijn aan bod. Trekkers zijn de betrokken gemeenten. Voor de financiering zal een zekere component woningbouw nodig zijn.

I. Werklandschappen

Doel: landschappelijke inpassing en kwaliteitsborging nieuwe bedrijventerreinen en ontwikkeling onderscheidende werkmilieus.

1. Icoonproject Regionaal Bedrijventerrein

Dit project is gericht op de ontwikkeling van het regionale bedrijventerrein tot een 'ikoon' voor een duurzaam bedrijventerrein in een Nationaal Landschap. Bijzondere aandachtspunten zijn duurzame energie, duurzaam waterbeheer, biodiversiteit (op het schaalniveau van het gebouw, de openbare ruimte en het landschap), de landschappelijke inbedding en de ontsluiting. Ook de transformatie van het Suikerunierterrein en de eventuele plaatsing van windturbines maken deel uit van het project: het gaat feitelijk om de ontwikkeling van een regionaal werklandschap in de Noordrand van de Hoeksche Waard. Trekker van dit project is de regio, in samenwerking met gemeente Binnenmaas.

2. Icoonproject TNO Numansdorp

Als 'innovatief kenniscentrum' op een bijzondere plek 'aan de Delta' heeft ook de TNO-vestiging een (boven)regionale uitstraling. Bijzondere aandacht is nodig voor de architectonische kwaliteit, de landschappelijke inpassing en de ontsluiting. Hier loopt een MER-procedure voor. Trekker van het project is de gemeente Cromstrijen.

3. Icoonproject Oud-Beijerland Noordoost

De noordoostrand van Oud-Beijerland kan doorontwikkeld worden tot een 'gemengde economische zone' van regionaal belang. De ontwikkeling van dergelijke zones is een prioriteit uit het Actieprogramma Ruimte voor Economie van de Provincie Zuid-Holland. Trekker van het project is de gemeente Oud-Beijerland.

Deze drie icoonprojecten zijn gekozen omdat ze een grote uitstraling hebben op het Nationaal Landschap en omdat hier bijzondere uitdagingen liggen voor de inpassing, de vormgeving en de duurzaamheid. Ook vertegenwoordigen ze specifieke, onderscheidende werkmilieus, die elkaar op regionale schaal kunnen versterken. Een heldere segmentering van het type bedrijven is onderdeel van het 'icoonproject', waarbij uitgangspunt is dat er geen onderlinge concurrentie is tussen de bedrijventerreinen.

